

31

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
INQUIRENS
IN
CAUSAS MORBORUM
ET MORTIS SUBJECTI
CUJUSDAM MANIACI,

QUAM
SUMMI NUMINIS GRATIA,
NEC NON
MAGNIFICI SENATUS ACADEMICI AUCTORITATE
ET
AMPLISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ DECRETO,
PRO GRADU DOCTORIS,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVI-
LEGIIS RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS,
SOLENNI ET PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI
SUBMITTIT

HENRICUS LUDOLPHUS
HARMES,

REGIOMONTE BORUSSUS,
DIE XXX. JUN. ANNO P. C. N. MDCCXLIV.
IN AUDITORIO MAXIMO,
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS.

LITTERIS REUSNERIANIS.

Johann Friedrich Zeidler
Lipsia 1744.

16

RECTORI

REGIÆ ACADEMIÆ REGIOMONTANÆ

MAGNIFICO,

UT ET

ILLUSTRI ATQUE GENEROSO

DIRECTORI

ET

CANCELLARIO,

NEC NON

SENATORIBUS

ERUDITIONE, PIETATE, FAMA, GLORIA
MAXIME CONSPICUIS,

*VIRIS SUMME REVERENDIS, JURE-
CONSULTISSIMIS, EXPERIENTIS-
SIMIS, AMPLISSIMIS, EXCEL-
LENTISSIMIS,*

Handwritten notes in cursive script, possibly a signature or date, located at the bottom left of the page.

DOMINO

JOHANNI BEHM,

D. S. Theol. & Græc. Lingv. Prof. Ordin. S. R. M. Confist.
Samb. Consiliario, h. t. Academiæ Reçtori Magnifico.

DOMINO

REINHOLDO FRIDERICO

DE SAHME,

JC. Academiæ Directori & Cancellario illustri & generoso,
Prof. Juris Primario, & Facult. Jurid. Ordinar., Judicii
Supremarum Appellationum & Confist.
Samb. Consiliario.

DOMINO

JOHANNI JACOBO

QVANDT,

S. S. Theol. D. & Prof. Primar. S. R. M. in Bor. Concionatori
Aul. Prim. & Confist. Samb. Consiliario.

DOMINO

FRANCISCO ALBERTO

SCHULTZ,

S. S. Theol. D. & Prof. Ordin. S. R. M. in Consistorio Samb.
Consiliario, Ecclesiæ Paleopolitanæ Antisteti.

DOMINO

DANIEL NICOLAI,

U. J. D. & Prof. Ord. Secund. Judicii Supremarum Appella-
tionum Consiliario, Civitatis Regiom. Consuli.

DOMINO
MELCHIORI PHILIPPO

Sartmann,

M. D. & Prof. Prim. Facult. suæ Seniori.

DOMINO
JAHANNI CHRISTOPHORO
BOHLIO,

M. D. & Prof. Ord. Sec. S. R. M. Archiatro.

DOMINO
JOHANNI BERNHARDO

Sahn,

Phil. & S. Theol. D. Lingv. Orient. Prof. Ord. Senat. Academ.
& Facult. Phil. Seniori hucusque h. t. nonum Decano.

DOMINO
CHRISTOPHORO **Sanghansen,**

S. Theol. D. Matthem. Prof. Ordin. Reginum Alumnorum
& communis Convictorii Inspectori Primario,
S. R. M. in Boruff. Concionatori Aulico.

DOMINO
JOHANNI DAVIDI KYPKE,
S. Theol. D. Log. & Met. Prof. Ord. Fac. Theol. p. t. Decano.

Omnem exoptatum animæ & corporis prosperitatem
precatu, hanc medicam dissertationem, ea, qua
par est reverentia dicat

HENRICUS LUDOLPUS HARMES,
Reg. Boruff.

DEFINITIO.

§. 1. MULIER MANIACA, dicitur ea quæ mania laborat. MANIA vero audit ille morbus, quo homines perpetuo delirant, & nunquam se delirasse sentiunt.

SCHOLION.

§. 2. *Vocabulum mania græcos agnoscit natales, & latine furorē significat, sumiturque pro quovis delirio, sive sit melancholicum, sive in majori gradu, quod a Medicis maniacum vocatur. Qui igitur hocce morbo laborat, μανιακός, maniacus, insanus, furibundus appellatur.*

DEFINITIO.

§. 3. DELIRIUM est morbus, quo rectus rationis usus impeditur. DELIRARE is dicitur, qui delirio laborat.

DEFINITIO.

§. 4. INFLAMMATIO, est sanguinis arteriosi in minimis canalibus congesti, illósque obstruentis pressio & attritus, vel a vasorum coarctato diametro, vel a nimia sanguinis densitate ortus.

DEFINITIO.

§. 5. VERMES QUOS INTESTINA C. H. IN SE CONTINENT, sunt insecta, ex seminio verminoso ab extra
A in

In illa delato, ibidem per aptum humorem & calorem fota, ex ovulis exclusa, ac nutrita, suntque triplicis generis: alii enim vocantur LUMBRICI, qui longa sunt, teretia, & lumbricis terrestribus simillima insecta, alii iterum lati & aliquod ulnas longi, qui TÆNIÆ nominantur, alii denique sunt teretes & brevissimi, vermiculis in caseo habitantibus, Den Râsemaden similes, qui ASCARIDES audiunt, & tantum in intestino recto latitant.

SCHOLION.

§. 6. *Plura quidem adhuc in C. H. vermium dantur genera, in aliis autem partibus domicilia sibi exstruentia; Nec quoque me fugit, intestinorum vermes ab aliis auctoribus in plures dividi species: de his autem omnibus hoc loco mentionem facere supervacaneum & a scopo nimis alienum arbitror. Sufficit tantum de intestinorum vermibus dixisse.*

DEFINITIO.

§. 7. PURULENTUM dicitur id, quod pure repletum est, PUS autem vocatur pulticula illa lenta, quæ ex vasis minimis obstructis & materia ipsa obstruente, sub actu suppurationis ita contritis & mixtis constat. SUPPURATIO autem est inflammationis per lenem putrefactionem & vim vitæ in pus mutatio.

DEFINITIO.

§. 8. PUS BONUM audit, si album & ab omni rodente acrimonia & fœtore liberum est. MALUM vero, si alium colorem, fœtorem, & indolem limpido-acrem corrosivam acquisivit, aliasque etiam ICHOR, SANIES nominatur.

DEFINITIO.

§. 9. SCIRRHOSUM est illud, quod scirrho laborat, SCIRRHUS autem est tumor præternaturalis, non dolens, in parte glandulosa, aut in folliculis arteriolarum excretoriis, ortus a materia inflammante, crassa, obstruente, omni liquido orbata.

DEFINITIO.

§. 10. OEDEMA PEDUM fit, quando pedes ab infima extremitate versus superiora tumore elevantur molli, æquali, pallido, friquido, aquoso, digito cedente, impressionis tenaci,
in

in abolita etiam corporis mole harente, ubi nullus jam humorum per vasa motus adest, ejus mole & pondere minora comprimuntur vascula, quique originem ducit ex collectione feri sub cute in substantia cellulosa panniculus adiposus nominata, ut & in ejus prolongationibus in interstitiis musculorum.

SCHOLION.

§. 11. Vocem oedema, non nisi a græco οἰδέα, tumeo, derivandum, nemo credo inficias ibit, quod autem pedum tumor imprimis sibi hoc nomen vindicaverit ejus rationem in eo latere videtur quod apud veteres græcos, homini cuidam, nomine Oedipus funis per pedes trajectus fuerit, cui immortalis est, unde Græci per longum tempus pedum tumorem oedipum vocarunt, que tandem vox in oedema mutata proprie magis dictum morbum denotat. Incidenter hic mentionem facio oedema dari duplicis generis, aliud est frigidum quod sub calore disparet, sub frigore autem augetur, & ab impedita transpiratione oritur, hacque restituta cessat; aliud est calidum quod sub calore increfcit, a frigore autem imminuitur, & potius ex aonia cutis provenit, qua in tali statu appulsui humorum resistere adeoque impedire nequit, quo minus sub illa serum separetur & colligatur. Hanc oedematis differentiam magna certe in praxi clinica utilitatis nemo tam bene observavit ac Celeberrim. SCHARSCHMIDT (*) qui optimas ex hac distinctione elicit cautelas practicas.

OBSERVATIO.

§. 12. Offerebatur Anno hoc MDCCXLIV. d. 11. Jun. Excellentissimo in Academia nostra anatomes Professore ordinario CHRIST. THEOPH. BÜTTNERO, in Theatro anatomico cadaver mulieris maniacæ, in nosocomio demortuæ, quod sequentia notatu digna exhibuit; 1) in cavitate intestinorum continebatur ingens copia tæniarum, & pauci lumbrici, 2) glandulæ mesenterii obstructæ & indurate videbantur, 3) Ingesta in ventriculum & ex eo in intestina protrusa, usque ad eorum exitum

A 2

(*) SCHARSCHMIDT medicinisch. und chirurgisch. Verfinisch. wöchentliche Nachrichten 2ter Jahrgang, 2tes Stück, in der vorgesetzten Untersuchung der Frage: ob und wie es zur Gesundheit diene, die Füße beständig warm zu halten.

4
itum, ab admixto chylo nondum secreto, alba prorsus appare-
bant, 4) Intestina ipsa a flatibus mirum in modum expansa in
quibusdam locis inflammata erant, 5) Cerebrum similiter in-
flammatione affectum cernebatur, 6) in cujus ventriculis ante-
rioribus serum extravasatum fluctuabat, 7) totumque fere sinum
falciformem longa carnosâ sanguinis concretia replebat, ut
& lateralem sinistrum, nec minus dextrum licet parvus tantum
in cujus sine glutinosus coagulatus sanguis hærebat, 8) pulmo-
num tota substantia purulenta, & sacculis scirrhosis, pus in se
continentibus obfessa, & superficies eorum externa nondum
quidem rupta, pleura autem accreta erat, 9) Pedes oedemate
turgebant, 10) totum denique corpus aliqua adhuc pinguedine
in tunica adiposa gaudebat.

SCHOLION.

§. 13. *Ferax est hic casus utilissimarum observationum, qua
explicandis multis phaenomenis, & intelligenda vera morborum origini
apprime inserviunt. Occasionem igitur præbet, inquirendi in veram
morborum originem quibus hac persona in vita sua afflicta fuit, & in cau-
sam mortis, & ostendendi artem medicam firmissimis in viis fundamentis,
medicumque rationalem quorumvis etsi maxime complicatorum morbo-
rum causas ac rationes reddere posse. Ordinem servabo in explicatio-
ne horum morborum eundem quem §. 12. secutus sum, sicque a vermibus
jam initium capio.*

DEFINITIO.

§. 14. CAUSA PROXIMA, est illa quæ propria vi,
nulla alia insequente causa, effectum suum edere valet. RE-
MOTA, in qua ratio causæ proximæ latet.

AXIOMA.

§. 15. Vermes intestinorum, nutrimentum suum capi-
unt, vel ex alimentis semidigestis, vel his deficientibus, ut ipsa
arrodant intestina necesse est.

AXIOMA.

§. 16. Ingesta quæ in intestinis hærent, constant ex chylo
qui corpori nutrimentum præbet, & lacti simillimus est liquor,
& ex fecibus, quæ nutrimentum dare nequeunt.

COROL-

COROLLARIUM.

§. 17. Vermes nutrimentum capiunt ex ingestis in intestinis hærentibus, (§. 15.) hinc vel chylo, vel fecibus aluntur.

EXPERIENTIA.

§. 18. Uti alia insecta, sic quoque vermes intestinorum lacte dulci libenter fruuntur. Sumas enim lac calidum, fac ut ejus vapor intestinum rectum attingat, observabis vermes, si adsunt, statim illinc delabi, magnumque ibi excitare pruritus, vel injiciatur clystina lacteum, cum quo iterum eliminatio, vermes quoque prodibunt.

COROLLARIUM.

§. 19. Chylus cum sit lacti simillimus humor, (§. 16.) vermes quoque libenter lac capientes (§. antec.), chylo nutrimenti loco uti, sequitur.

COROLLARIUM.

§. 20. Adeoque Corpori humano nutrimentum detrahunt (§. 19.).

THEOREMA.

§. 21. Vacuo ventriculo, augetur 1) appetitus & fames, quæ si magna est, homo 2) vorax fit, & oblatos quoscunque cibos cito in magna copia devorat, absque justa eorum in ore preparatione, 3) Chymus inde non rite preparatur, & semel malus in intestinis non corrigitur, 4) non bonis inde nec satis subtilis generatur chylus, sed crassus, crudus.

DEMONSTRATIO.

1) Stomachus a cibus vacuus eundem exercet motum peristalticum, quem plenus, (*per princ. physiol.*) & cum præterea cibus non distendatur, magis sese adhuc contrahit, & coarctatur, villi tunicæ ejus internæ propius ad se invicem accedunt & sub continuo motu sibi mutuo affricantur. Cum vero in his multæ nervorum extremitates contineantur, (*per princ. anatom.*) maxime sensibiles, oritur inde dolor, vel saltem molesta sensatio, quæ non nisi ventriculo cibus iterum repleto finitur, & hæc medicis dicitur appetitus, cujus major gradus audit fames.

(per princ. physiol.) Ergo vacua ventriculo augetur appetitus & fam.
mes. Q. E. P.

2) Hominem jejuno stomacho fieri voracem, ut quosvis oblatos cibos cito & in magna copia deglutiat, quotidiana comprobatur experientia. Cibis autem cito deglutitis nec dentibus satis comminutis non sufficiens affunditur salivæ copia, adeoque dum homo vorax non diu masticat non satis cibos in ore ejus preparari necesse est: *Hinc ille quoscumque oblatos cibos sine iusta eorum in ore preparatione deglutit.* Q. E. S.

3) Saliva chymo in sufficienti copia non affusa, nec cibis in ore prius dentibus sat comminutis, deferuntur in ventriculum crassiores iusta admixtæ salivæ copia carentes ciborum partes, quas ventriculus subtiliores nunc reddere nequit, intestina similiter: *Hinc chymus non rite preparatur, & semel malus in intestinis non corrigitur.* Q. E. T.

Cum chymus crassus non rite preparatus in intestinis non corrigatur, chylus vero ex chymo per vasa lactea separatur, hæcque vim non habeant crassiorem chymum subtiliorem reddendi, necesse est ut una cum chylo a heterogeneis partibus non satis liberato hæ ipsæ vias lacteas intrent, adeoque crassus oritur chylus, quem Medici crudum vocant. (per princ. physiol.) *in homine igitur voraci in quo non bonus generatur chymus, malus quoque produci debet chylus.* Q. E. Q.

DEFINITIO.

§. 22. ATROPHICUS is est, qui atrophia laborat. ATROPHIA autem est defectus nutrimenti, ob glandularum mesenterii obstructionem crasso chylo factam, corporis marcorem inducens.

THEOREMA.

§. 23. Obstructio glandularum mesenterii, propria vi, nulla alia insequente causa, atrophiam producit.

DEMONSTRATIO.

Obstructio mesenterii propria vi, nulla alia insequente causa, efficit ut debitum corpori nutrimentum non adferatur. Hoc autem ubi deficit & quidem ob dictarum glandularum obstructionem,

structionem, atrophiam constituit, (§. 22.). Adeoque illa obstru-
ctio propria vi nulla alia insequente causa, atrophiam producit. Q. E. D.

COROLLARIUM.

§. 24. Hinc ista obstructio est causa proxima atrophiae.
(§. 14. 23.)

THEOREMA.

§. 25. Vermes atrophiae causam remotam constituere
possunt.

DEMONSTRATIO.

Vermes detrahunt corpori nutrimentum, (§. 20.) cujus defectu appetitus & fames augetur, (per princ. physiol.) & homo vorax fit & quosvis oblatos cibos cito in magna copia sine iusta eorum preparatione in ore deglutit, unde chylus generatur crudus, (§. 21.) crassus, qui majorem adeptus crassitiam ac diameter vasorum lacteorum requirit, in illis impactus haerere debet immeabilis, easque vi novi a tergo urgentis chyli magis magisque obstruere sicque sibi ipsi transfluxum ad receptaculum, plurimam imo fere omnem nutrimenti partem Corpori humano adveni; Quilibet jam perspicit, denegato per idem chyli transfluxum, corpus marcere affici debere. Cumque praeterea hicce affectus a glandularum mesenterii obstructione originem trahens atrophiae nomine insigniatur, (§. 22.) ejusdemque ratio in vermibus lateat, (§. 20.) id vero, in quo effectus cujusdam ratio quaerenda est, causa remota appelletur; (§. 14.) Patet jam vermes atrophiae causam remotam constituere posse. Q. E. D.

COROLLARIUM.

§. 26. Ob repetos in nostro atrophico subjecto vermes in intestinis, (§. 12.) conclusio valet illos fuisse causam remotam atrophiae (§. 25.).

AXIOMA.

§. 27. Per obstructas glandulas mesaraicas chylus transire nequit, sed in intestinis remanet.

COROL-

COROLLARIUM.

§. 28. Cum in nostro cadavere glandulæ quoque mesaraicæ obstructæ fuerint, (§. 12.) non mirum est, chylum in intestinis fecibus admixtum remansisse (§. 27. 12.).

EXPERIENTIA.

§. 29. Intestina gaudent multis subtilissimis nervorum extremitatibus in tunica villosa, nervea & muscolari, hæ si vel punctura, vel rosione, vel alio modo læduntur, varios statim producent dolores, non solum in illa parte ubi afficiuntur, sed etiam per consensum in aliis.

DEFINITIO.

§. 30. SPASMUS est præternaturalis musculorum contractio, tam vehemens, ut illa durante antagonistarum affectorum vi resistere & partem movendam in contrarium flectere nequeant.

THOREMA.

§. 31. Irritati nervi, partes quas percurrunt, fortius contrahunt, & spasmum non solum in iisdem, sed in vicinis vasis sanguiferis aliosque humores vehentibus, causantur, sicque varias efficiunt congestiones.

DEMONSTRATIO.

Motum partium contractorium a motu nervorum pendere, (*per princ. physiolog.*) constat, hinc, quiescentibus nervis nullus fit motus in partibus movendis, illis autem commotis, moventur & hæ contrahunturque. Si vero nervi irritantur, fortius sese movent, ergo quiescentes partes tunc quoque in fortiorum motum rapiunt contractorium, qui si tantus est ut antagonistarum vi resistere nequeant, & partem movendam in contrarium flectere nequeant, spasmus dicitur, (§. 30.) hinc nervi irritati spasmum efficere possunt. Constricta autem per hunc vasa, minorem in se recipiunt humorum quantitatem, quæ adeoque in illis legitimo modo contineri debebat, jam ad alia loca fluere cogitur. Et cum omnia vasa ita sunt constituta, ut certam tantum proportionatam humorum copiam in se recipere queant, a quibus majori quam par est copia affluxis magis

gis semper distenduntur, donec tandem tonum amittant & relaxentur, ut homines postea per illa non rite circulent, sed in motu suo ibidem retardentur, & accumulentur; In hoc autem consistat congestio humorum, (*per princ. patholog.*) quae ab irritatis nervis originem ducere potest; (*per anteccd.*) Patet nervos irritatos posse congestionem efficere. Et cum praeterea notum sit, (*per princ. patholog.*) nervos irritatos non semper spasmus, sed quandoque tantum majorem humorum affluxum ad loca affecta causari, sequitur illos tam in loco affecto, quam in vicinis congestionem producere posse. Q. E. D.

EXPERIENTIA.

§. 32. Vermes non solum intestina & ventriculum arrodunt, sed quandoque plane perforant.

SCHOLION.

§. 33. Hoc non solum in intestinis factum esse testantur Aët. N. C. Dec. 1. ao. 1. obs. 145. ap. p. 35. sed etiam in umbilico & inguine; qua de re legi meretur, Blegny zod. Gallic. ao. 1679. jan. obs. 3. 4. & Pluer. obs. L. 3. p. 831. item Zac. Lusitan. P. A. L. 2. obs. 40.

COROLLARIUM.

§. 34. Cum vermes ventriculum & intestina arrodant, (§. 32.) adeoque nervos irritent, (29.) qui tunc dolores procreant, sequitur eos in intestinis & ventriculo magnam excitare titillationem & dolorem.

COROLLARIUM.

§. 35. Cum nervi irritati, dolorem quoque in aliis partibus per consensum producant, (§. 31.) patet hinc ratio, cur ab arrosione intestinorum a vermibus facta oriatur pruritus narium, quem aegri frictione illarum manifestant.

SCHOLION.

§. 36. Dicta haec ut eo clarius elucescant, notandum est, nervum maxillarem superiorem distribui per omnes maxille superioris partes, nasum, labra, palatum, uvulam, gingivas, & dentes, hincque alium exhibet ramum qui cum surculo quodam nervi abducentis unitus magnum illum nervum consensualem, nempe intercostalem format. Hic iterum varios dispergit surculos ad thoracis & abdominis viscera fere

B

omnia

omnia ubi variis plexibus cum pari nervorum vago iisdem partibus ramulos suos exhibente conjungitur; quod etiam in ventriculi plexu cardiaco fit. Quando igitur in intestinis vel ventriculo extremitates nervorum parvi vagi irriantur, fieri aliter non potest, quam ut ob descriptam arctam horum nervorum connexionem nervus intercostalis in similem ducatur motum, qui cum nervo maxillari superiori coherens eidem motum hunc communicat, & simul & iis ejus ramulis qui ad nasum tendunt, unde tunc pruritus narium produciuntur.

COROLLARIUM.

§. 37. Vermes irritant nervos ventriculi vacui, (§. 32. 34.) quæ molesta sensatio inde producta appetitus & fames audit; (§. 21.) Ergo appetitum & famem augent.

COROLLARIUM.

§. 38. Patet hinc ratio, cur subiecta a vermibus afflicta, ventriculo tempore matutino & nocturno vacuo, nausea, siticulofitate & appetitu vago afficiantur (§. 36. 37.).

COROLLARIUM.

§. 39. Nervi irritati produciunt spasmus, (§. 31.) adeoque intestinorum nervi a vermibus excitati, in ipsis spasmus efficere valent.

THEOREMA.

§. 40. Ex spasmio intestinorum, oritur 1) flatulentia, 2) intumescencia abdominis, cum doloribus torminosis, 3) alvus obstructa, 4) spasmio remittente excernuntur crebrius & majori quantitate excrementa quæ durante illo accumulata & retenta sunt, alvusque antea adstricta tunc redditur laxa.

DEMONSTRATIO.

I. Cum intestina spasmio constricta aërem tamen semper in se continentia ita contrahantur, ut nil transmittant, necesse est ut aër cui liber exitus denegatur a calore interno magis semper expansus, latera intestinorum vehementer distendat, & remittente spasmio & lateribus intestinorum majori vi se iterum contrahentibus ad loca aëre vacua maxima vi penetret, vel quoque cum strepitu ex eat; Hæc autem passio flatulentia vocatur a medicis: Hinc ex spasmio intestinorum oritur flatulentia. Q. E. P.

II.

II. Flatus expandunt intestina, ita ut majorem quam antea locum occupent, adeoque abdomen distendatur & elevetur, quem affectum Medici intumescenciam abdominis vocant. Tunica igitur nervea intestinorum, ob violentam horum distensionem dolorem procreat intolerabilem, Hinc in propatulo est, *cur spasmi intumescenciam abdominis cum doloribus torminosis excitare possint.* Q. E. S.

III. Intestinis spasmo constrictis, fecibus exitus denegatur, adeoque *spasmus causatur alvum obstructam.* Q. E. T.

IV. Nulla eget demonstratione, quia perse fat clarum est,

COROLLARIUM.

§. 41. Liquet hinc, cur homines a vermibus vexati mox spasmos, mox flatus, mox intumescenciam abdominis cum doloribus torminosis, alvum modo obstructam, modo laxam pati (§. 39. 40.) debeant.

COROLLARIUM.

§. 42. Cum ab irritatione nervorum vasa spasmo constringantur, & humores ad alia loca ab illo libera majori copia ferantur, quam par est; (§. 31.) vermes autem nervos irritent; (§. 32.) sequitur illos congestionem versus loca a spasmo libera causari posse.

COROLLARIUM.

§. 43. Congestio fieri potest in illis locis ubi nervi irritantur, (§. 31.) ex qua stagnatio, obstructio, inflammatio oritur; (§. 4.) hinc nervi intestinorum a vermibus irritati, congestionem, obstructionem & inflammationem efficere possunt.

COROLLARIUM.

§. 44. Cum in hoc cadavere intestina multo aëre & vermibus repleta, in quibusdam insuper locis inflammata visa sint, (§. 12.) vermes vero spasmos causentur, (§. 31.) quibus diameter vasorum constringitur, (§. 40.) ita ut nil transmittant, unde inflammatio producitur, (§. 4.) patet hoc subjectum in vita spasminis intestinorum & flatulentia vexatum esse, quæ mala a vermibus originem traxerunt.

THEOREMA.

§. 45. In inflammatione sanguinea fortius atteritur sanguis & major oritur intestinus calor, & partium rubicundarum cohesio.

DEMONSTRATIO.

In inflammatione sanguinea fit congestio in minimis vasis, i. e. major illis advehitur sanguinis copia, quam in naturali statu transire potest, dilatantur vasa & distenduntur, hæcque distensio cum quovis novo sanguinis a corde vti impulsu augetur; Quo magis vero vasa dilatantur, eo magis contractione sua in sanguinem reagent, (*per princ. physiol.*) qui, cum versus angustiores canales propellatur, majori tamen sua copia omnis simul exire nequeat, & a vasis ipsis reprimatur, retropellitur versus cor, unde non nisi fortis oriri potest attritus. Ex physicis autem constat per attritum augeri calorem, ita ut attritæ particulae sibi invicem adhaereant. Ergo in congestione dicta hæc omnia fiunt. Si vero particulae plures coherant, moles earum augetur ita ut per vasorum orificia transire non possint; cum autem cordis actio semper continetur, sanguis tamen ex obstructis arteriis effluere non possit, adeoque appulso novo sanguini semper resistat, in quo inflammatio sanguinea consistit (§. 4.) non nisi fortius in illa sanguis atteritur & major intestinus oritur calor, & partium rubicundarum cohesio. Q. E. D.

EXPERIENTIA.

§. 46. Ubi plures particulae coherant, ibi moles earum augetur, fiunt crassiores, spissiores.

COROLLARIUM.

§. 47. Ergo partes rubicundæ sanguinis in inflammatione sanguinea, spissiores evadunt, (§. 45. 46.).

COROLLARIUM.

§. 48. Cum una pars cum alia coherens, vim habeat plures semper attrahendi, (*per princ. phys.*) sequitur tali modo in inflammatione diutius protracta omnem sanguinem fieri spissum (§. 47.).

HYPO-

HYPOTHESIS.

§. 49. Sanguis in uno loco contentus, brevi tempore per omnia alia C. H. loca eundem continentia, transfuit.

COROLLARIUM.

§. 50. Ergo sanguis in uno loco spissus, mox ad alia defertur. (§. 49.)

DEMONSTRATIO.

§. 51. Quo spissior est sanguis, & quo magis semper condensatur, eo facilius minima & numero plura vasa obstruit.

THEOREMA.

Orificia extremorum vasorum diametro gaudent transfuentibus humoribus proportionato, (per princ. anatom.) si igitur sanguis spissus est, (i. e. si partes ejus rubicundæ majorem diametrum possident, ac orificia minimorum vasorum) transire per illa nequit, sed immobilis & impactus in illis haerens, eadem obstruit; (v. Boerhaavii aphorism. cap. de obstructione) obstructis verò paucis vasis, sanguis eo majori copia ad reliqua fertur, adeoque in illis iterum congeritur, & in congestione magis semper condensatur, (§. 45.) hinc quoque eadem facilius obstruit, & quidem si in pluribus vasis congestus sit, numero quoque plura minima vasa obstruere potest. Verum igitur manet, sanguinem, quo spissior est, & quo magis semper condensatur, eo facilius minima & numero plura obstruere vasa. Q. E. D.

AXIOMA.

§. 52. Vena caret tunica nervea qua arteriæ gaudent, adeoque & pulsū.

THEOREMA.

§. 53. Circulatio sanguinis in venis multo fit tardior, ac in arteriis.

DEMONSTRATIO.

Omnis sanguis movetur motu cordis, (per princ. physiol.) & ex eo propellitur in arterias, quæ sunt vasa conica in progressu suo semper minoris diametri, (per princ. anatom.) hinc necesse est ut sanguis cordi propior, in majori semper existat motu, quam ab illo remotior, sicque in fine arteriarum angustissimo

& pauciozem sanguinem transmittente tardius ac in ~~narum~~ principio movetur, cum & latera vasorum conicorum semper in sanguinem reagant, eumque reprimant. Cum vero principium venarum sit in fine arteriarum, adeoque via sanguinis a corde iterum remotior, & venæ quoque valvulis gaudeant, (*per orine. anatom.*) quæ etiam liberum sanguinis circum quodammodo retinet, & ~~in~~ ~~partem~~ ~~amiserit~~ ~~quæ~~ ~~multum~~ ~~ad~~ ~~ejus~~ ~~fluiditatem~~ ~~confert~~, adeoque spissior sit ac in arteriis, patet *circulationem sanguinis in venis multo esse tardiozem ac in arteriis.* Q. E. D.

COROLLARIUM.

§. 54. Ergo sanguis per congestionem spissus factus, in venis semper magis condensatur (§. 53.).

COROLLARIUM.

§. 55. Cum sanguis per congestionem jam spissus, in venis semper magis coaguletur, (§. 54.) brevi vero tempore ad alia loca vehatur, (§. 49.) & quo spissior sit, eo facilius plura vasa minima obstruat; (§. 51.) patet, talem sanguinem ad alia loca delatum, ibidem facile novas causari obstructions & inflammationes.

COROLLARIUM.

§. 56. Non mirum igitur est, sanguinem in nostro subiecto ab inflammatione jam spissum, ad caput & pectus delatum, novas ibi congestiones, obstructions & inflammationes produxisse.

DEFINITIO.

§. 57. PHRENITIS VERA, est cerebri ejusque meningum inflammatio, juncta cum delirio perpetuo & febre acuta, inde ortis. PARAPHROSINE, autem est phrenitis symptomatica ab alia inflammatione originem ducens.

SCHOLION.

§. 58. Phrenitis, quæ alias phrenesis aut phreniasis audit, est vocabulum Græcum a substantivo *Φην*, mens, ortum, & significat morbum

bum mentis, quando enim veteres graeci partes corporis quae anima in-
serviunt, laesas observarunt, mentem egrotare dixerunt. Quoniam
autem prisca medici duplicem animam adscripserunt sedem, nempe in ce-
rebro & diaphragmate, factum inde est, ut diaphragmatis inflamma-
tionem cum delirio junctam, Paraphrenitidem, cerebri autem Phreniti-
dem vocarint.

PROBLEMA.

§. 59. Explicare quomodo delirium a causa materiali
oriri possit.

RESOLUTIO & DEMONSTRATIO.

In meduloso cerebro fit secretio liquidi nervi, (per physiol.)
quod a reliquis omnibus C. H. crassioribus liquidis per minutis-
sima vasa separatur, quibus illud per vasa serosa advehitur,
haec autem humoribus suos accipiunt ex lymphaticis, haec iterum
ex sanguiferis; his vero ultimo loco nominatis obstructis, im-
peditur secretio tenuioris liquidi, reliqua dicta vasa nullum ac-
cipiunt humorem, adeoque nec illa quae liquidum nerveum
vehunt. Cum autem istud quod ante factam obstructionem
secretum fuit continuo corporis motu dissipetur; patet in ob-
structione & inflammatione ejusdem oriri defectum, ita ut ob-
structis paucis vasis, exigua ejus quantitas, vel si plurima ob-
structa fuerint, nullum fere secernatur. Eadem haec omnia
fieri palam est, in obstructione lymphaticorum, serosorumve
vasorum; sanitas autem consistit in justa administratione omni-
um actionum animalium, vitalium, & mixtarum, cujus contra-
rium morbum significat, & anima corporis gubernatrix cerebro
utitur ad producendos motus & cogitationes, tanquam medio,
quo finem obtinere debet, adeoque hoc in justa atque sana
constitutione esse oportet, si uotus & cogitationes ab anima
legitimo modo institui debent. Medio igitur perditio, finis im-
petrari nequit, i. e. deficiente liquido nerveo in quodam loco
non justa ejus fit circulatio & secretio in cerebro, actio qua-
dam vitalis & animalis laesa est, adest morbosa cerebri affectio,
medii quo anima utitur ad producendos motus & cogitationes,
hinc nec finem adsequi valet, cogitationes non justo modo cum
vera

vera ratione instituire potest, fimiliter nec alias vitales, voluntarias, & morales actiones. Si vero cogitationes sunt peruersae, & sine vera ratione producuntur, homo delirare dicitur. Patet adeoque quomodo delirium a causa materiali produci possit. Q. E. D.

ALITER.

Si magna humorum est velocitas, qui cerebro secernendum liquidum nerveum exhibent, & alio in loco cerebrum obstructum est, tunc fluidi nervi circulatio in uno loco est velocior, in alio autem deficit. In tali ergo statu cogitationes in una parte cerebri celeriter excitantur, in alia vero plane institui nequeunt. Inde igitur delirium supote a causa materiali fieri potest. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 60. Superfluum duxi hoc loco pluribus ostendere, qua ratione delirium a reliquis materialibus causis derivari possit, quia omnia que de istis dicenda essent, bis jam insunt demonstrationibus: imer materiales enim refero obstructionem & inflammationem cerebri, depravatam circulationem sanguinis per cor & encephalon, aut plane sublatam, ut & nimiam humorum per illud velocitatem, vel quicquid nervos comprimit, & circulationem liquidi nervi impedit. De origine autem delirii ab immaterialibus causis sermonem facere, a scopo meo alienum est, dum tantum ab obstructione pronati explicationem dedisse, mihi sufficere videtur. Forsan tamen aliquis objiceret, explicandum mihi hoc omnino fuisse, quia saepe mania, de qua in hac dissertatione agitur, ab immateriali causa originem ducere solet. Respondeo autem, supervacaneum hunc esse laborem, cum me fugiat, an hocce subjectum a causa quadam immateriali maniacum factum sit nec ne; inquirendum potius erit, an in illo materialis quadam causa delirii adfuerit, & quamnam? Ceterum optime persuasum habeo, nemitem facile fore, qui explicare poterit, quomodo delirium ab immaterialibus causis pronasci queat.

COROLLARIUM.

§. 61. Cum nervorum a causa quadam externa compressionum eadem sit ratio, ac obstructorum, patet serum extravertatum nervis incumbens eosque comprimens, eodem modo delirium caufari posse. CORO-

COROLLARIUM.

§. 62. Cum phrenitis sit inflammatio, ex qua delirium oritur, (§. 57. 58.) & modus quo hoc ex illa producatur, (§. 59.) explicatus sit, patet simul quomodo phrenitis delirium causetur.

COROLLARIUM.

§. 63. In inflammatione magnus est sanguinis attritus & calor, qui cohesionem partium rubicundarum sanguinis efficit, (§. 44. 45.) Ergo in illa serum cum sanguine mixtum ab illo segregatur, adeoque majori copia ad vasa serum secermentia deferri potest.

COROLLARIUM.

§. 64. Obstructis quibusdam arteriis, serum advectum transluere nequit ad vasa secretoria, ergo ad alia magis patula loca properat.

COROLLARIUM.

§. 65. Ubi serum, cui in uno loco transfusus denegatur, ad alia patula loca defertur, in quibus tamen præter solitam quantitatem, major adhuc (*ob cohesionem partium sanguinis rubicundarum*) secreta copia continetur, (§. 63.) ibi vasa a nimia ejus abundantia magis quam par est expanduntur.

COROLLARIUM.

§. 66. Quo magis vas quoddam distenditur, eo magis quoque pori ejus dilatantur.

COROLLARIUM.

§. 67. Quo magis pori vasorum dilatati sunt & quo majori humorum copia repleta hæc existunt, eo majori quantitate humores in illis contenti per patulos poros transudare possunt.

COROLLARIUM.

§. 68. Quo magis vas extenditur, eo facilis rumpitur.

COROLLARIUM.

§. 69. Cum in inflammatione, pori vasorum multo sero distento.

dilatorum, nimis sint patuli, haecque serum in se magna abundantia contineant, (§. 63. 65. 66.) eo major quoque ejus quantitas per poros vasorum dilatatos praesente inflammatione exhalare potest.

COROLLARIUM.

§. 70. Cum in vasis cerebri serosis, ob inflammationem arteriarum sanguiferarum, magna adsit feri copia, (§. 63.) illa dilatans, (§. 65.) & poros eorundem transudans, (§. 67. 69.) quae tamen per cranium exhalare nequit, (*per princ. anatom.*) sequitur, transudatum serum in ipsis cerebri cavitatibus colligi debere.

COROLLARIUM.

§. 71. Vasa serosa cerebri ob magnam dilatationem facile rumpuntur: (§. 68.) Ergo serum in illis contentum effluere potest, tuncque in cavis cerebri colligi.

COROLLARIUM.

§. 72. Cum in nostro subiecto obstructions & inflammationes cerebri adfuerint, (§. 12.) unde reliqua feri quantitas in pauciora vasa recepta est, (§. 63. 65.) quae inde nimis dilatata facile rumpere potuerunt, (§. 68.) non mirum est, serum extravasatum, in ventriculis cerebri anterioribus collectum esse repertum.

COROLLARIUM.

§. 73. Serum extravasatum in cerebri cavitatibus collectum, nervis incumbens, gravitate sua illos comprimit, unde justa liquidi nervei circulatio turbatur, (*per princ. physiol. & pathol.*) ex qua compressione delirium oriri potest; (§. 61.) Ergo serum in cerebro extravasatum symbolam quoque aliquam ad delirium confert.

COROLLARIUM.

§. 74. Cum inflammationem auferre possibile sit, minime vero serum in cerebro extravasatum, (*per princ. med. pract.*) patet delirium ab inflammatione ortum, hac sublata, tolli quoque

que posse, non autem, quod a sero extravasato originem duxit, hocque adeo perpetuum esse.

COROLLARIUM.

§. 75. Ob repertam in nostro subjecto inflammationem cerebri, per consequens & obstructionem, nec minus magnam feri extravasati copiam, (§. 12.) patet jam causa materialis delirii, quæ illud delirasse, colligendi anam præbet.

SCHOLION.

§. 76. *Revera autem subjectum hoc fuisse insanum confirmant illi, qui hujus persona in nosocomio custodes fuerunt.*

COROLLARIUM.

§. 77. Cum in illo adfuerit delirii causa non tollenda, nempe serum extravasatum, (§. 12. 74. 75.) elucescit jam ratio cur perpetuo usque ad mortem deliraverit.

COROLLARIUM.

§. 78. Cum inflammatione intestinorum & phrenitide laboraverit, (§. 12. 57.) quæ posterior a priori oriri potuit, tuncque paraphrosine dicatur, (§. 57.) concludere licet, illud paraphrosinen passum esse.

DEFINITIO.

§. 79. POLYPUS est concresecientia sanguinis in massam quandam cornosam, orta ex sanguine spisso omni fere liquidiore parte orbato, coagulato, & semper plures similes attrahente moleculas.

SCHOLION.

§. 80. *Sermo mihi tantum hic est de polypo in vasis sanguiferis, non in aliis partibus C. H. reperibili. Quod etymologiam vocis attinet, nullum est dubium, quin illa a grecis ortum traxerit, & quidem ab adjectivo ποδός, multus, & substantivo ὀπίς, pes. Deductum est hoc vocabulum tropice a pisce ejusdem fere figura, qui ob pedum multitudinem, hoc nomen adeptus est, & in eo cum polypo C. H. convenit, quod hic ratione figura multis gaudere pedibus videtur,*

deatur, qui tantum tamen appendices & elongationes hujus massa sunt & figuram a vasis in quibus latent, accipiunt.

SCHOLION.

§. 81. In sensu improprio nomen polypi imponitur homini stupido folido, rapaci, furi, vario incompotio, qui pro diverso tempore & occasione diversos induit mores, germanice, der den Mantel nach dem Winde hängt; proprius sensus vocabuli hujus duplex est, prior est latius, in quo omne animal multis pedibus instructum polypus vocatur, posterior est strictus, in quo tantum piscis marinus in mari Adriatico habitans denotatur, a quo per metaphoram polypus C. H. nomen adeptus est.

COROLLARIUM.

§. 82. Cum in inflammationibus sanguis semper sit spissus, (§. 45.) & quarum si plures adsint, & quo diutius durant, eo magis condensetur, (§. 54.) unde tandem polyptus generatur, (§. 79.) patet, hunc facile oriri posse, ubi plures simul adsint inflammationes, & quo diutius durant.

COROLLARIUM.

§. 83. Cum sanguis in venis tardissimum habeat circum, (§. 53.) in iisque semper fiat spissior, (§. 54.) liquet, polyptum in iisdem facile generari posse.

LEMMA.

§. 84. In cerebro circulatio sanguinis multo est tardior quam in reliquo corpore.

DEMONSTRATIO.

Cum sanguis ex corde ad caput perpendiculariter fere ascendat, (per princ. anatom.) ob suam gravitatem vero semper versus inferiora nitatur, (per princ. physic.) & in ipso cerebro per secretionem liquidi nervei, subtilissimo fluido privetur, quod in reliquo corpore non contingit, & viae quibus vasa sanguifera ad cerebrum tendunt, indeque recurrunt, maxime sint tortuosa, quae adeoque circulationem sanguinis maxime retardant,

tardant, (per princ. physiol.) necesse est, illam multo esse tardioram
in cerebro ac reliquo corpore. Q. E. D.

ALITER.

Cum cerebrum sit mollissima totius C. H. solida pars,
(per princ. anatom.) sequitur, illud non tanta vi in vasa san-
guinea reagentia posse, ac reliqua duriores C. H. partes, quae ar-
teria percurret. Vasa vero cerebri aequae bene distendun-
tur a sanguine, ac reliqua, sed non iterum sic comprimun-
tur, hinc ibidem magis expanduntur, cum non tam bene sua
contractione, nullo adjacentis cerebri auxilio fruente, in san-
guinem reagentia possint, unde ille non tanta vi propellitur, sed
in cerebro multo tardius ac in reliquo corpore circulationem suam ab-
solvit. Q. E. D.

COROLLARIUM.

§. 85. Ergo in cerebro polypus facilius ac in reliquo cor-
pore generari potest.

COROLLARIUM.

§. 86. Cum vasa magna venosa majorem sanguinis spissi-
tatem in se recipiant; polypus in illis facilius componi potest.

COROLLARIUM.

§. 87. Sinus longitudinales & laterales cerebri sunt vasa
magna venosa; (per anatom.) ergo major in iisdem polypo na-
scenti occasio praebetur.

COROLLARIUM.

§. 88. Cum causa proxima sit illa, quae propria vi, nulla
alia insequente causa, effectus suos producit, (§. 14.) sanguis au-
tem spissus & inflammatio tali modo polypum generent, (§. 86.
87.) patet in his consistere causam polypi proximam.

COROLLARIUM.

§. 89. In quo ratio causae proximae latet, est causa remo-
ta, (§. 14.) sanguis vero spissus & inflammatio est causa proxi-
ma polypi, (§. 88.) cujus ratio in eo quaerenda, quod san-
guinem spissum & inflammatorium reddit. Ergo omne id est
polypus

polypi causa remota, quod sanguinem spissum & inflammatorium efficit.

COROLLARIUM.

§. 90. Cum in nostro subjecto, inflammatio, sanguis spissus & polypus adfuerint, (§. 12.) priores autem hujus sint cause proximæ (§. 88.) patet in his quærendam esse polypi in illo respecti, causam remotam.

THEOREMA.

§. 91. Polypus in cerebro, impedit & turbat in illo justam humorum circulationem.

DEMONSTRATIO.

Cum polypus oriatur ex sanguine spisso, solidamque habeat carnosam substantiam, (§. 79.) qua vasa in quibus latitant, replet, (*per anastomiam*) sequitur, per vas eodem obstrictum sanguinis justam quantitatem transire non posse. Et cum a tergo plus semper adferatur sanguinis, oritur inde attritus, calor, concrefcentia sanguinis, (§. 44.) serum quod ibidem fecerni nequit, majori copia ad alia patula loca penetrat, (§. 64.) ibidemque vasa ultra modum distendit, (§. 65.) quandoque etiam rumpit, ut serum extravasetur; (§. 68.) Adeoque *circulatio humorum justa impeditur & turbatur in cerebro, a polypo.* Q. E. D.

COROLLARIUM.

§. 92. Cum a turbata justa humorum circulatione in cerebro, delirium oriatur, (§. 3.) sequitur polypum idem causari.

LEMMA.

§. 93. Polypus in cerebro tolli nequit.

DEMONSTRATIO.

§. 94. Si auferri debet, vel sanguis coagulatus ad justam fluiditatem remediis resolventibus & diluentibus redigendus, ejusque abundantia V. S. imminuenda, vel polypus instrumento

23
mento ex trahendus esset. Alius enim modus non datur. (*per princ. med. pract.*) Resolventibus autem tolli nequit, (*per experientiam*) multo minus per diluentia, quæ prioribus quoad vires non æquales, (*per princ. mat. med.*) similiter V. S. polypum non inminuit. Instrumento autem polypum extrahere ex sinibus duræ matris impossibile est, quia hinc apertis lethalis oritur convulsio & hæmorrhagia; (*per princ. anatom.*) adeoque polypus in cerebro tolli nequit.

COROLLARIUM.

§. 94. Ergo delirium a polypo ortum tamdiu ac ipse polypus durare debet.

COROLLARIUM.

§. 95. Polypus in cerebro non est tollendus, (§. 93.) ergo nec delirium ab illo ortum; hinc perpetuum est.

COROLLARIUM.

§. 96. Cum mania tantum sit major delirii gradus, in quo homines perpetuo delirant; sequitur, eam causas agnoscere easdem, sed graviore, quam delirium.

COROLLARIUM.

§. 97. Polypus igitur est causa delirii gravior, quæ perpetuum causatur. (§. 92. 95.)

COROLLARIUM.

§. 98. Ergo potest efficere maniam, sive est causa ejus proxima.

COROLLARIUM.

§. 99. Et mania ab eo orta, non est tollenda. (§. 93. 94.)

EXPERIENTIA.

§. 100. Non solum in hoc subjecto, sed jam in duobus aliis maniacis in theatro anatomico hoc anno dissectis, polypos in cerebro reperire licuit.

SCHOLION.

§. 101. Minime hic silentio præteriri possum, quæ in his notati
COROL dignissima

dignissima fuerunt; nempe iracundus in quodam maniaci subiecto, in ventriculis cerebri serena extravasatione in magna copia, arterias carotidas ossificatas, ut & vertebrales, splenicam cartilagineam, in dextero cordis ventriculo polypum magnam, in sinistro minorem, in aorta iterum magnam, similiter in vena cava, in vena splenica etiam latebat polypus, bina vena iliaca coarctata polypo in totum fere repleta erant, & maxime varicosa, pulmo dexter plenus valde acutus, hepar maxime infarctum, vesicula fellea admodum parva, seu maxime parva & flaccidus, renes in superiori superficie ichore repleti, glandula pancreas indurata, in venis spermaticis calculi variae magnitudinis, vasa spermatica inflammata, ovaria valde parva, omentum, mesenterium, renes, pericardium, & facies multa pinguedine gaudebant, in pedibus tumor oedematosus, reliquum corpus etiam maxime pinguedinosum.

COROLLARIUM.

§. 102. Cum polypus quandoque sit causa maniae, (per princ. pathol.) & jam in tribus subiectis maniacis, repertus sit, (§. 100.) probabile mihi omnino videtur, illum cujuslibet maniae esse causam proximam.

SCHOLION.

§. 103. Operandum omnino est, ut plures dentur occasiones lustrandi defunctorum maniacorum capita, quo eo certius de causa polypum proxima convincamur.

COROLLARIUM.

§. 104. Cum inflammatio sit causa delirii, (§. 3.) qua longius durante oritur mania, (§. 1. 96.) & in nostro subiecto tot repertae sint inflammationes, (§. 12.) non mirum est, id tanto gradu delirasse, & ob accidentem polypum, (§. 12.) causam delirii non tollendam, (§. 92. 93.) perpetuo delirio, maniacum factum fuisse.

SCHOLION.

§. 105. Revera illud mania laborasse, i. e. delirasse, idque nescivisse, inde colligi potest, quod stercois ex sterquiliniis magna copia deorari.

COROL-

COROLLARIUM.

§. 106. Mania ergo in hoc subjecto, presente polypo, curari non potuit. (§. 99.)

COROLLARIUM.

§. 107. Polypus est causa proxima mania, (§. 98.) cujus ratio in inflammatione & spisso sanguine latet, (§. 88.) in his igitur consistit causa remota mania hujus subjecti. (§. 14.)

COROLLARIUM.

§. 108. Cum ratio inflammationum & sanguinis spissi in hocce subjecto lateat in vermibus: (§. 42.) hi quoque inter causas mania remotas referendi sunt.

DEFINITIO.

§. 109. PERIPNEVMONIA, est inflammatio pulmonum, vel in extremitatibus arteria pulmonalis, vel arteriarum bronchialium, vel in utrisque simul.

SCHOLION.

§. 110. Oriur vocabulum peripnevmonia, a graco περι, circa, & πνευμος, pulmo, unde vox illa constata est, qua graci affectum pulmonum & quidem in specie eorum inflammationem denotarunt.

DEFINITIO.

§. 111. RESOLUTIO INFLAMMATIONIS, est inflammatae partis, vel naturalis vel artificiosa mutatio, qua materia inflammans per partem inflammatam in circulum redigitur, meabilisque redditur, sine ulteriori corruptione & absque alio morbo inducendo.

DEFINITIO.

§. 112. GANGRAEMA, est illa inflammatae partis corruptio, ut intercepta sit communicatio in & refluxentium humorum cum incipiente leni putrefactione & ardore intolerabili, abolitaque actione a laesa jam parte in statu sano exercenda, juncta.

D

LEMMA.

LEMMA.

§. 113. Omnis inflammatio, vel in resolutionem, vel in pus, vel in gangrænam vel scirrhum abit.

DEMONSTRATIO.

Legi potest in commentario in aphorismos BOERHAVII,
§. 386. 387. 388. 392.

COROLLARIUM.

§. 114. Cum hæc (§. 111. 7. 112.) dictæ mutationes inflammationi tantum sint propriæ, (§. 113.) illa autem & in pulmonibus locum inveniatur: (*per experient. & §. 12.*) hinc ista quoque in nostro subiecto suboriri debuerunt.

COROLLARIUM.

§. 115. In suppuratione conteruntur partes in pus, (§. 7.) adeoque in illa fit solutio continui.

AXIOMA.

§. 116. Ubi suppuratio adest, ibi antecedere debuit inflammatio.

COROLLARIUM.

§. 117. Cum in nostro subiecto, suppuratio pulmonum adfuerit, (§. 12.) in illo quoque horum inflammationem accessisse, necesse est.

COROLLARIUM.

§. 118. Cum inflammatio pulmonum sit peripnevmonia, (§. 109.) & quoque nostri subiecti pulmones occupaverit, (§. 117.) liquet, illud laborasse peripnevmonia.

COROLLARIUM.

§. 119. In suppuratione fit solutio continui, (§. 115.) ergo in peripnevmonia in pus abeunte eadem contingit.

COROLLARIUM.

§. 120. Cum omne pus bonum, mora, & alia causa possit
fit

fit fieri malum, (*per experient.*) idem quoque in suppuratione pulmonum suboriri potest.

DEFINITIO.

§. 121. ULCUS est solitio continui partium exsanguium, ex antecessa suppuratione orta, continens pus effusum ex disruptis partibus, estque vel APERTUM, in quo pus nulli sacculo inclusum est, vel CLAUSUM, si illud sacculo scirrhoso involvitur.

DEFINITIO.

§. 122. ULCUS PURULENTUM, sive APOSTEMA, vel ABSCESSUS; est ulcus apertum, pus bonum, sanguineis quandoque striis mixtum, continens. ULCUS PROPRIE SICTUM etiam est apertum, in quo autem sanies colligitur.

DEFINITIO.

§. 123. VOMICA PULMONUM est ulcus illorum clausum, in quo aliquando bonum, aliquando malum pus reperitur.

COROLLARIUM.

§. 124. Cum ulcus contineat pus, (§. 121.) ex inflammatione ortum, (§. 7.) patet inflammationem antecedere ulcus.

COROLLARIUM.

§. 125. Cum in peripnevmonia in pus abeunte, solutio continui fiat, & pus, (§. 115. 119.) sequitur, ex illa quoque oriri ulcus pulmonum.

COROLLARIUM.

§. 116. Ulcus pulmonum oritur ex peripnevmonia in pus abeunte, ulcus itaque pulmonum in nostro subjecto adluit, (§. 12.) ex peripnevmonia originem ducens.

COROLLARIUM.

§. 127. Cum in illo quoque pus pulmonum propriis sacculis inclusum, repertum sit, (§. 12.) in quo vomica consistit, (§. 123.) patet illud etiam hoc morbo afflictum fuisse.

COROLLARIUM.

§. 128. Vomica ergo pulmonum in nostro subjecto ex peripnevmonia producta est.

EXPERIENTIA.

§. 129. Vomica ad maturitatem perventa, vel sponte vel adhibita externa quadam vi, rumpitur, & pus suum in pulmones effundit.

THEOREMA.

§. 130. Pus bonum e vomica rupta in pulmones effusum, fit malum.

DEMONSTRATIO.

Omnis humor extravasatus & motu suo intestino carens, putrescit, (*per experient.*) pus vero bonum e vomica rupta in pulmones effusum, & humor extravasatus motu intestino carens, qui dum in suppuratione jam lenem subierit putredinem, (§. 7.) extravasatus eo magis putrescit. Humores vero C. H. putrescentes acquirunt indolem saniosam; (*per experient.*) patet adeoque *pus bonum e vomica rupta effusum in pulmones, indolem acquirere saniosam, sive malum fieri. Q. C. D.*

COROLLARIUM.

§. 131. Cum sanies in ulcere aperto constituat ulcus proprie sic dictum, (§. 22.) pus vero e vomica rupta in pulmones effusum nulli includatur sacculo, adeoque ulcus apertum efficiat, malum redditum exhibet ulcus pulmonum stricte sic dictum.

DEFINITIO.

§. 132. FEBRIS LENTA, est chronica, symptomatica, orta ex alia febre, & dispositione visceris cujusdam ad suppurationem, noctu magis quam die affligens, nisi quod aliquando & die phlogosés febriles oriantur, juncta cum calore præternaturali non admodum sensibili, sudore præsertim sub somno largiori, urina crassa, rutila, sedimentum accipiente roseum, super-

supernatante liquore claro, cum extenuatione corporis, vel in febrim ex qua ortum traxit, vel in hecticam abiens.

DEFINITIO.

§. 133. FEBRIS HECTICA, est symptomatica, chronica, orta ex ichore subtilissimo visceris cujusdam per vasa resorbentia ad sanguinem delato, crasique ejus turbante, arido & mordaci calore sese manifestans, symptomatibus omnibus ac in febre lenta acrioribus, cum successiva corporis extenuatione, virium consumptione, sudoribus colliquativis, diarrhæis, oedemate pedum & facie hippocratica scenam claudens.

SCHOLION.

§. 134. Derivatur vox hectica a græco ἥcticος, habitus, nempe veteres græci effectum hujus morbi denotare voluerunt, qui in mutatione habitus totius corporis consistit.

DEFINITIO.

§. 135. PHTHYSIS est vel vomica pulmonum, vel eorum abscessus, vel ulcus stricte sic dictum, cum respiratione difficili, febre lenta & hectica, tussi vel siccæ, vel humidæ, bonum aut malum pus eiciente.

SCHOLION.

§. 136. Vocem Phthisis originem traxisse a græco φθίω, contabesco, inter omnes fere constat auctores. Cum vero idem nomen a contabesco deductum, multis aliis morbis conveniat, prænoti sunt illi, qui absque aquivocatione loqui amant, phthisin (§. 135.) descriptam, pulmonalem vocare, quo eo melius ab aliis morbis discerni queat. Illi autem qui græca vocabula latino civitatis jure condecorare volunt, eundem morbum latino verbo tabes exprimunt, & cum bene perspectum habeant, idem quoque nimis esse generale, & sub eo cujuscunque partis tabem intelligi posse, distinctionem fecerunt inter tabem pulmonalem, renalem, abdominalem &c. Sed quid opus multis distinctionibus, cum sub voce phthisis ab omnibus medicis tabes pulmonalis intelligi consuevit, & præterea illius paragrapho antecedente data

definitio nulli alii applicari possit morbo, ut adeo quilibet primo hujus definitionis intuitu tabem pulmonalem descriptam esse videat. Dividitur autem phthisis ratione incrementi, & durationis, in incipientem & consummatam, ratione modi quo homines affligit, in intermittentem & continuam. Sed ut de his quoque phthiseos speciebus L. B. distinctam habeat ideam, easdem definire necesse est.

DEFINITIO.

§. 137. PHTHYSIS INCIPIENS, est collectio & infarctus scirrhusus materiae tenacis viscidæ, vel mucidæ in pulmonibus, quæ discussis fluidioribus sanguinis partibus in duritiem abit, & tarde corrumpitur, vel etiam vomica pulmonalis in ortu adhuc existens, nondum matura & rupta, in qua semper tussunt, aliquando fortius, aliquando lenius. PHTHYSIS autem CONSUMMATA, est illa, ubi vomica jam rupta, seu ulcus strictè sic dictum adest, & sanies cum tussi, vel tantum bonum pus, vel mucus glutinosus, interdum etiam ipsa pulmonum substantia frustulatin ejicitur, totus pulmo successive ab ichore consumitur, & febris hæctica reliquum corpus contabescere facit.

DEFINITIO.

§. 138. PHTHYSIS INTERMITTENS, illa dicitur, quæ ex vomica oritur, cujus sacculis pure plenis, aut ruptis, tussis & reliqua symptomata affligunt, his vero inanis & pure iterum in vasa resorbentia recepto, vel per os fere omni ejecto, plane evanescent, & nil nisi respirationem difficilem relinquunt, collecto autem in relictis sacculis novo pure, pristino rursus modo exacerbantur. CONTINUA, medicis illa audit, ubi dicta hæc non eodem modo fiunt, sed symptomatum quidem remissio, nunquam vero plenaria intermissio adest, quæque tam diu durant usque dum febris hæctica & mors superveniant.

COROLLARIUM.

§. 139. Cum ex peripnevmonia, vomica (§. 128.) & ulcus pulmonum oriri possint, (§. 125.) & in his consistat phthisis

phthisis, (§. 135.) hinc peripnevmonia phthisin efficere potest.

COROLLARIUM.

§. 140. Cum in nostro subjecto adfuerint vomica, & ulcus pulmonum, (§. 12. 126. 127.) & peripnevmonia antecesserit: (228.) patet illud phthisi laborasse.

COROLLARIUM.

§. 141. In pulmonibus præter vomicas latitavit sanies nulli sacco inclusa, (§. 12.) ergo hæc in illo subjecto ulcus strikte sic dictum constituit, (§. 122.)

COROLLARIUM.

§. 242. Ergo in illo jam phthisis consummata fuit. (§. 137.)

SCHOLION.

§. 143. *Cum morborum & peracta vita generis hujus subjecti historia a nemine sit observata, affirmare nec possum, an intermittente, aut continua, laboraverit phthisi: quia autem ex vomicis plerumque intermittens oriri solet, probabile mihi videtur, eandem hic adfuisse, que uno paroxysmo nondum penitus absoluto, dum vomica rupta est, in continuam & consummatam permutata est. Cumque huic semper febris hæctica sit juncta, non dubitandum quoque de ejus presentia, quam tamen diu durasse, mortisque causam constituisse, unica circumstantia credere prohibet, de his autem in sequentibus agendum.*

COROLLARIUM.

§. 144. Cum febris hæctica semper successivam corporis extenuationem, virium consumptionem & faciem hippocraticam efficiat, si ad mortem jam tendit, (§. 133.) necesse est, ubi hæc post mortem non inveniuntur, illa tamen adfuit, eam non diu durasse, nec causam mortis proximam constituisse.

COROLLARIUM.

§. 145. In nostro igitur subjecto, cum nec corporis extenuatio,

tenuatio, sed potius aliqua pinguedo, (§. 12.) adeoque nec virium consumtio, nec facies hippocratica animadverterentur, hectica tamen febris *ulcus stricte sic dictum* semper concomitetur, (§. 133.) sequitur hanc quidem in hoc corpore adfuisse sed brevissimum tempus, neque causam mortis nominandam esse.

EXPERIENTIA.

§. 146. Oedema pedum, vel ex obstructis mensibus, vel febre acuta, vel hectica, vel ab aliis multis externis causis suboriri solet.

COROLLARIUM.

§. 147. Cum hoc subjectum tot affictum fuit inflammationibus, (§. 12.) ex quibus facile obstructio mensium subnascitur, (*per princ. patholog.*) hanc quoque illud passum esse, probabile est.

COROLLARIUM.

§. 148. Cum ex obstructione mensium oedema pedum provenire soleat, (§. 146.) colligere licet, hoc quoque in nostro subjecto ab illa ortum traxisse.

COROLLARIUM.

§. 149. Cum febres acutae semper inflammationes viscerum concomitentur, (*per princ. pathol.*) quas posteriores & hoc subjectum sustinuit, necesse est, ut febribus acutis quoque affictum sit.

COROLLARIUM.

§. 150. Hinc oedema pedum, a febribus acutis quoque originem duxisse, colligere licet. (§. 146.)

COROLLARIUM.

§. 151. Solet idem nec minus ex febre hectica oriri, (n. 146.) hinc nisi ex illa originem duxerit, saltem ea auctum esse constat.

COROL-

§. 152. Cum & ab aliis causis externis proveniat, (§. 146.) mihi autem peractæ ab illa persona vitæ genus ignotum sit, nulas quoque earum allegare possum, quæ œdemati pedum ansam præbere potuerunt.

SCHOLION.

§. 153. Per multa enim dantur externe cause, ex quibus œdema pedum subnasci potest, ex. gr. si quis vitam agat sedentariam, diu sellis durioribus insideat, quibus vena crurales comprimuntur, paucis hebdomadibus œdema pedum experietur, quod tamen electa mobiliori vita iterum evanescit. Nec minus hoc illi contingit, qui ligamenta sub genibus nimis fortiter constringit, vel diu super equo latioris dorsæ equitavit, & diuturna pressione femorum, liberam humorum circulationem ex inferioribus ad superiora impedit. Vel si ancilla sub menstruali fluxu nudis pedibus in aqua frigida lineamina lavavit, sicque mensium obstructionem procuravit. Vel etiam fame gravis ultimo gestationis tempore a compressis per uterum venis iliaticis pedes accipiunt œdematosos. Et PARACELSUS suo jam tempore annotavit, ex vulnerebus remediis refrigerantibus tractatis, pedum œdema oriri. Datur quoque œdema quod ab incongrua scabiei curatione ortum trahit. Plures præter has causas allegare nimis longum & supervacaneum esset; opera magis pretium videtur, perspectis jam morbis, eorumque causis, quibus hoc subiectum affluctum fuit, etiam in causam moris inquirere, hanc autem tantum ex rationibus pathologicis concludere licebit.

EXPERIENTIA.

§. 154. Prohibita modo aliquatenus respiratione, circulatio sanguinis impeditur, arteriæ inaniantur, venæ replentur, cor se rite evacuare nequit, & palpitat. Si autem in totum prohibeatur, tollitur omnis circulatio & vita ipsa.

SCHOLION.

§. 155. Opime hoc perspicere licet in suspensis, quam pri-
E
mura

num enim illis arteria aspera laqueo constringitur, vena statim in facie & reliquo corpore tumens, color naturalis a transparente per cutem sanguine, in lividum mutatur, & si gula constrictio diu durat, respiratione non restituta, deficit motus cordis, qui per pulsam arteriarum cognoscitur, & adest mors.

COROLLARIUM.

§. 156. Ergo impedita respiratione, & libera pulmonum actione, impeditur quoque sanguinis circulatio, cum qua penitus sublata ipsa quoque vita tollitur.

HYPOTHESIS.

§. 157. Vomica diu quiescens, tandem rumpere, & pus tanta copia in bronchia effundere potest, ut non omni brevi tempore tussi ejici queat, adeoque respirationem impediat, imo penitus tollat.

COROLLARIUM.

§. 158. Ergo vomica rupta brevissimo tempore vitam, si pus in bronchia effunditur, tollere potest, (§. 154.).

COROLLARIUM.

§. 159. Ob praesentiam tot vomicarum pulmonum in nostro subjecto, (§. 12.) verosimile est, illarum prius aliquas ruptas esse, & ulcus effecisse apertum, dein autem plures simul, sicque suffocationem & subitam mortem induxisse.

SCHOLION.

§. 160. Confirmat hanc meam hypothesin, anopsia, qua docuit externam superficiem pulmonum non fuisse exulceratam, internam autem totam purulentam, & vomica obfessam, adeoque eo facilius bronchia exulcerata pure repleti poterant. Imo eo magis persuasum habeo, vomicam huic subjecto mortem inducere potuisse, quando ad auctoritatem atque experientiam Celeberrimi JUNCKERI provocare licet, qui in suo Conspect. med. theor. pract. tab. de vomica pulmonum, sic scribit: quo magis vomica in profundo *latet,*

eo

35

eo graviore periculo rupturâ illius contingit, vel enim patiens, sub ipsa eruptione suffocatur, præcipue si febris acuta hæctica suppurationem antecesserit, vel brevi post jugulatur, si ipsa suppuratio copiosior fuerit.

COROLLARIUM.

§. 161. Suppurationem in hoc subjecto adfuisse copiosiore quæ illud suffocare potuit, (§. 160.) testatur substantia pulmonum interna omnis purulenta. (§. 12.)

COROLLARIUM.

§. 162. Dum vomica pulmonum in illorum profundo latitaverit, (*per autopsiam.*) hujus vero rupturâ eo graviore periculo contingat, (§. 160.) probabile simul est, hanc ægram inde esse mortuam, vel saltem vomicam ad accelerandam mortem multum contulisse.

LEMMA.

§. 163. Phrenitis a peripnevmonia orta, est lethalis.

DEMONSTRATIO.

Invenitur in BOERHAAVII aphorismis & commentario in eisdem §. 774.

COROLLARIUM.

§. 164. Paraphrosine cum sit phrenitis ab alia inflammatione pronata, (§. 57.) quæ a peripnevmonia producta, lethalis est, (§. 163.) liquet paraphrosinen a peripnevmonia originem ducentem, esse lethalem.

COROLLARIUM.

§. 165. Cum nostrum subjectum paraphrosine laboraverit, (§. 12. 57.) quæ a peripnevmonia ortum duxit, (§. 56.) & tunc lethalis est, (§. 164.) patet jam alia mortis causa.

HYPOTHESIS.

§. 166. In hocce subjecto peripnevmonia sedem prius in arteriis bronchialibus habuisse mihi videtur, quibus suppuratis etiam fines arteriæ pulmonalis occupavit.

LEMMA.

LEMMA.

§. 167. Peripnevmonia, quæ fines arteriæ pulmonalis occupat, mortem producit,

DEMONSTRATIO.

Vide BOERHAAV. Libr. citat. §. 326. ubi simul modum quo mors a tali morbo inducitur, optime describit.

COROLLARIUM.

§. 168. Cum in nostro subiecto peripnevmonia arterias bronchiales obfesserit (§. 166.) alia iterum mortis causa probabiliter evinci potest.

LEMMA.

§. 169. Si talis peripnevmonia utrumque pulmonem simul & valde infecerit, erit cita & insuperabilis mors.

DEMONSTRATIO.

Vid. in citato libro BOERHAAVII §. 327.

COROLLARIUM.

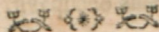
§. 170. Cum in nostro subiecto similis peripnevmonia utrumque pulmonem valide infecerit, quod magna eorum suppurationo testatur, patet illud citius animam efflare debuisse, (§. 169.) ac alias a febre hectica jam presente mortuum esse.

SCHOLION.

§. 171. *Hæc sunt, quæ sibi L. B. de mania & causis morborum hujus subiecti communicanda duximus. Deus interim T. O. M. conatibus nostris semper benigne adesse velit, efficiatque ut in sui ipsius gloriam proximique salutem redundent.*

ERRATA.

§. II. lin. 2. loco vandam l. vandam. §. 12. lin. I. loco Jun. l. Jan. §. 31. p. 9. lin. 3. loco acumulentur l. accumuleatur. p. 13. lin. ult. loco angustissimo l. angustissimo. §. 57. lin. 3. loco symptomatica, lege symptomatica §. 70. lin. 3. post vocem &, lege per. §. 81. lin. I. post vocem stupido, adde. (.) lin. 2. post vario, adde. (.) p. 21. lin. 6. loco quas, lege quas. §. 93. in initio demonstrationis, deleatur. §. 94. p. 23. lin. 4. loco mal, lege mat. §. 101. lin. I. loco præteriri, lege præterire. Reliqua L. B. ipse corrigat,

00 A 6272

f

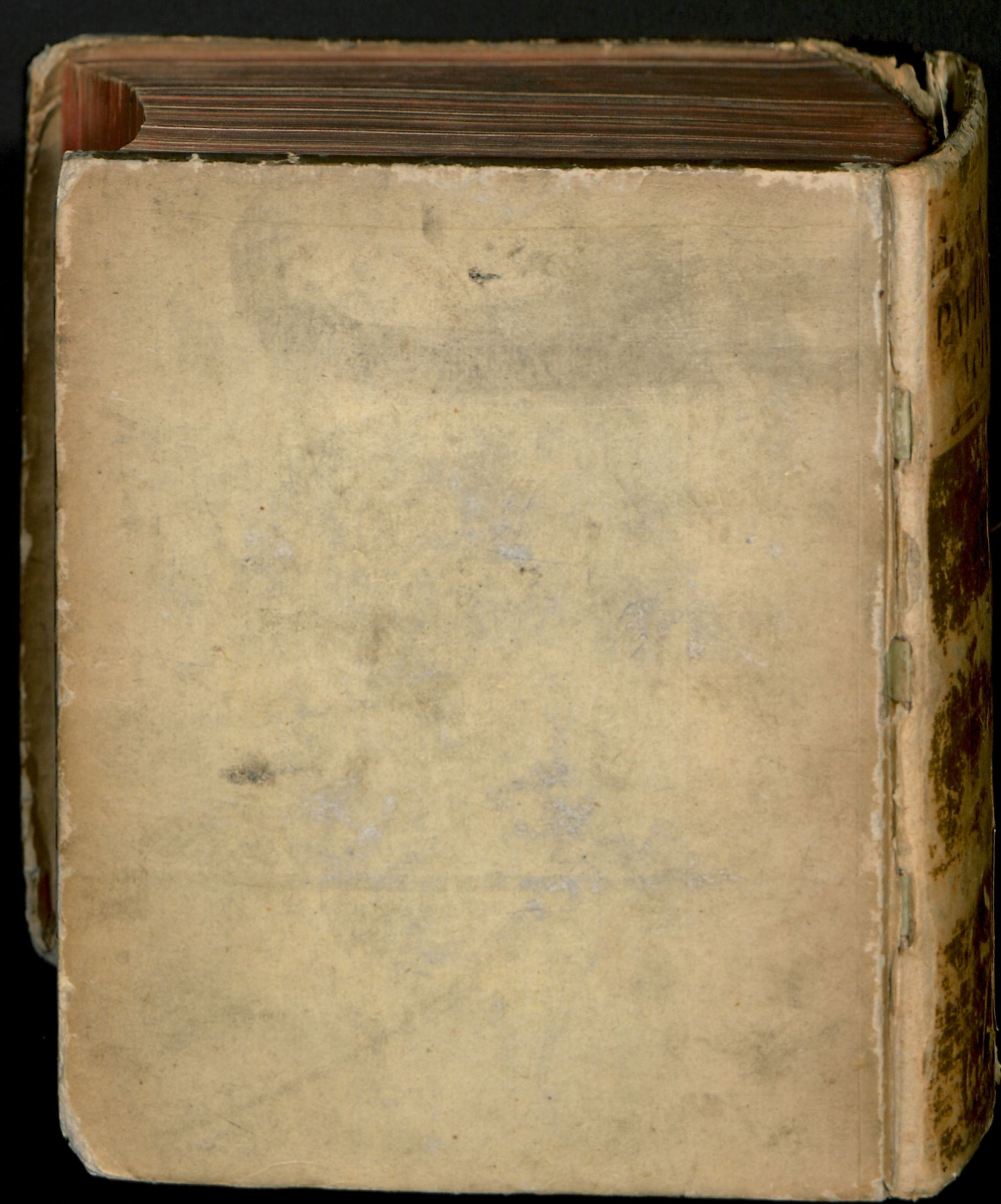
ULB Halle 3
002 827 158

TA-OL

Reho ✓

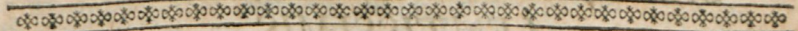
31

DISSERTATIO MEDICA
 INAUGURALIS,
 INQUIRENS
 IN
**CAUSAS MORBORUM
 ET MORTIS SUBJECTI
 CUJUSDAM MANIACI,**

QUAM
 SUMMI NUMINIS GRATIA,
 NEC NON
 MAGNIFICI SENATUS ACADEMICI AUCTORITATE
 ET
 AMPLISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ DECRETO,
PRO GRADU DOCTORIS,
 SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVI-
 LEGIIS RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS,
 SOLENNI ET PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI
 SUBMITTIT

**HENRICUS LUDOLPHUS
 HARMES,**

REGIOMONTE BORUSSUS,
 DIE XXX. JUN. ANNO P. C. N. MDCCXLIV.
 IN AUDITORIO MAXIMO,
 HORIS ANTE ET POMERIDIANIS.

LITTERIS REUSNERIANIS.

*Johann Friedrich Zeidler
 Typograph.*

